

ACC. N:R M. 15988: 1-22.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Enoch Johnson, Killberga*
Härad: *Ö. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *Loshult* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1963* Född år *1890* i *Loshult*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skogsskötsel (enskilda skogar) s. 1-22.

LuF 122

16/12-63

Skriv endast på denna sida.

L. U. F. 182.

Skogsodling.

Skogsodlingen i denna bygd begynte under ett av de alla första åren på 1900-talet, det var på ett kronohemman, som finns i socknen, på vilket man först begynte att sätta skogsplanter, men det dröjde inte många år efteråt förrän även privata skogsägare och de eklesiastiska hemmanen också sätte igång med skogsplantering.

Det var med säkerhet markägarna i denna bygd, som togo initiativet till dessa planteringar.

Gamla kalmarker begynte inte planteras med skog i denna bygd förrän på 1930-talet, och blev det inte riktigt allmänt förrän på 1940-talet.

Plantorna fick man från skogsvårdsstyrelsens plantskolor. Ett enda skog genom att så eller sätta frö, har jag inte hört om, att det har förekommit i denna bygd.

Det var huvudsakligen gran, som planterades i denna bygd, tallen har säkerligen ej utjärt över tio procent av planteringarna och lövskog har aldrig planterats i denna bygd.

Den största orsaken till att man begynte plantera skog var säkert den, att skogsprodukterna begynte gå upp i pris, och skogsägarna hade sett, att det i många fall dröjde mycket länge innan återvärtan kom isänd efter total öververkning.

Att återvärtan dröjde innan den kom i ång berodde nog till största delen på, att man i denna bygd i slutet på 1800-talet och i början av 1900-talet brukade kalkugga ett visst område, och därefter bränna ris, grenar och toppar och sedan sätta potatis ett par år, samt därefter så såg det tredje året, och därefter betades denna mark av kreaturen, och det var ju tvungnet, att en sådan procedur måste fördröja återvärtan, när den skulle ske genom självråd.

Byggena började ganska allmänt att planteras på 1920-talet.

Byggena planteras allmänt nu för tiden, det finns ej någon speciellare i vår tid, som tror att självsädd konge lika fort som plantering.

Att skog skulle ha odlets på 1800-talet liksom byggen har jag aldrig hört ontalas och det har säkerligen ej heller förkommit, och någon tradition om den första skogsodlingen har jag ej hört ontalas.

Inställningen till skogsodlingen var den första tiden ganska skeptisk, bönderna trodde då att om skogen fick växa upp genom självsädd, på värte trädor fortare och bliva rikare än om man planterade dem, men när de bara hade fått se resultatet av planteringar någonstans, så ändrades denna åsikt ganska fort bland befolkningen i bygden.

Som nackdel med skogsodlingen framhålls i början, att om skogen fick växa upp genom självsädd, så

kom huvudsakligen de trädslag att växa, vilka
trivdes bäst på denna mark, men har det senare
visat sig, att denna förmedan ej håller, streek.

Endel personer framhålla som orsak, att vid
planteringen, så bli alla träd i samma ålder, men
på senare tid har detta i stället framhållits som en
fördel, när avverkningen och i synnerhet skogs-
körningen är mycket lättare att utföra, när ett
visst område kalhygges.

De personer, som utfört planteringen vid
skogsdlingar i denna bygd ha till största delen
utgjorts av antingen skolbarn eller också av äldre per-
soner, vilka upphört med regelbundet arbete.

När skogsdlingen började i denna bygd, så
var det mestadels skolbarn som utförde plantering-
en med hjälp av en "plantör", vilken rekruiterades
från skogsvårdestyrelsen, även skolläraren var med
och skatte överinspektör över sina elever. Skolbarnen

hade på den tiden vissa planteringsdagar under
terminen. På senare tid ha inte skolbarnen
 varit så mycket delaktiga i skogsodling som
 vid denna början, utan man har använt sig av
 äldre personer, som man fått tag i.

Odlingen var den enklast tänkbara, under första
 tiden var det enda redskapet en spetsig hacka,
 men på senare tid har man i stället för hackan
 vänt särskilda planteringsborr, vilka tillhanda-
 hållits och försålt av skogsvårdsstyrelsen.

Arbetet tillgick så, att en person, med hackan el-
 ler med borret gjorde ett hål ungefär 10 centime-
 ter djupt och ungefär lika stort i diameter, en annan
 person satte plantorna efterhand med enbart händerna,
 efter nedläggningen av plantan i det uppgrävda hålet,
 så rakade man med händerna på den lösa jorden, som
 uppkommit vid hackningen och packade den genom ett
 tramp på den med fötterna.

Skogsvårdningsväxer.

I denna bygd förekom det inte förrän omkring 1930-talet, att man anlätade skogstildat folk vid utstämplingar. Initiativet till detta kom från skätsen av de allmänna skogarna, vilka en längre tid tillbaka använt dylika hjälp vid utstämplingar av sina skogar, och hade folket i bygderna så småningom insett att detta lönade sig. På 1930-talet började man i denna bygd att allmänt beagva sig av sakkunnig/hjälp vid utstämplingar för avsalubgöringar.

Stämplingshjälpen anlätades därför, att köparna ej hade förtroende för den beräknade viktshvantiteten, när ägaren själv gjorde utstämplingar och beräkning av kvantiteten, men även anlätades denna hjälp därför att bönderna ganska snart insåg, att de sakkunniga skogsvårdarna mycket bättre förtade vilka träd, som borde utstämplas och vilka, som skulle lämnas kvar.

6.

I denna bygd var det enbart skogsvårdstypen

som anlätades vid stämplingarna.

I närvarande tid anlitas alltid stämplingshjälp vid avsaluhuggeringar, men alla huggeringar för bruk hos försägar utan hjälp av sakmannas stämpel, utan skogsägarna stämplat själva dessa huggeringar.

I närvarande tid anses det ej riktigt att avverka utan försärande stämpling, men när man började med stämplingarna, så var det många bönder i denna bygd vilka ansågo, att det var riktigtast att sälja skogen på rot utan stämpling eller uppmätning. Vid den tiden var det brukligt att sälja all skog på ett visst område, vilket köparen kallade köpa, men det förekom också i slutet på 1300-talet och i början av 1400-talet att rikeshandlare köpte hela skogshemman och kallade dessa, därefter sålde de de fastigheterna till någon spekulant.

I närvarande tid anses det ej riktigt att spara övermågen skog, men i början på 1400-talet fanns

Det många bönder i denna bygd, som ansågo
att man inte borde avverka gammal övermågen skog
ifall man inte var i behov av pengar.

Dessa uppfattningar är ifråga om avverkning av gammal
med skog, ha under tidens lopp ändrats radikalt från
slutet av 1800-talet, då man hade gott om sparad över-
mågen skog, till i nuvarande tid.

I slutet av 1800-talet avverkade man inte gammal
skog annat än för att skapa kontanta pengar.

Under senaste tiden har man alltid avverkat sko-
gen, om man ansatt att den blivit så mogen, på att
tillväxten har börjat att avsevärt minska på träden.

Sjöhva utställningsarbetet har i denna bygd i
regel förrättats av gårdens folk, förutom den
sakunniga skogsektaren, vilken bestände
vilka träd som skulle stämplas, samt uppteck-
nade stämplinglistan.

8. Man använde en liten yxa, med vilken man högg

ett cirka 10 centimeter långt spår ("flädnings") på trädet omkring en och en halv meter över marken, samt ett likadant på stubben nere vid jäfva markytan. Därefter slog man med en stämpelkammare in ett märke i den renhuggna cirkeln av trädet. Trädets diameter mättes i brösthöjd med en stälberopade-rad klave, som visade fjärdedelen av trädet, och skogvaktaren bedömde med ögat den genomsnittliga längden av träden i det utstämplade området, varefter han med hjälp av en tabell uträknade kubikinnehållet. På senare tid har skogvaktaren haft ett särskilt instrument, med vilket han kunnat bestämma varje särskilt trädets längd, så att uträkningen i kubikmeter ej har behöfts göras efter bedömning av den genomsnittliga längden av träden i det utstämplade området.

9. I slutet av 1800-talet och till omkring 1910-talet skedd all avverkning till orsaku i Lomma bygd

genom total överkinning av ett visst område.

Skogen på området försäldes alltid till en trävaruhandlare utan någon uppmätning, ett försäljningsavtal, som gjorde att många bönder blivde lurade av trävaruhandlarna, vilka i regel tjänade stora pengar på inköpen av sådane överkinningar.

Efter 1910-talet började bönderna själva göra uppmätningar av den skog, som de ämnade sälja, de inköpte klasser och virkesmätningstabell samt med Krita och lite papper i en span och en liten borste märkte träden efterhand, som de blivit klavade, och på en lista antecknades antalet träd på de olika tumtalen i diameter vid brösthöjd, därefter kunde man med hjälp av virkestabellen uträkna kubikinnhållet i den uppmätta skogen.

Den skog, som användes till husbehov, överkinades alltid genom ~~en~~ gallring, som jag började minnas omkring sekelskiftet.

Man lita längre tillbaka i tiden omkring mitten av 1800-talet, så brukade man i dessa byar påhugga ett visst område varje år, och av detta tog man vad man behövde till husbehov, resten brändes upp ("svadjebruk"), därefter satta man potatis eller sådde råg under några år efteråt, man när skogen besögs att få högra värde tillbaka, så upphörde detta svadjebruk.

Liksom man alltid försålde skogen på rot till total avverkning på ett visst område omkring be-
skiktet, så har ^{man} efter 1930-talet alltid förstärkt gallring vid försäljning av skog i dessa byar.

När skogsägarna själva skatte gallringen, så var det mycket olika riktningar, som de stika skogs-
ägarna gick efter, en del skogsägare galtrade förständigt och togo bort de undertryckta trä-
den, samt stora gamla träd, vilka stodo i
vägen för yngre väldäta träd, medan däremot

andra ländor endast högo ned stora vaktträäd
och låta all skrävskas stå kvar. Den del bönder
i bygderna hade för banna, att när de själva överhöde,
så togo de endast det som stod närmast de gamla skogs-
vägarna, så de fingo mindre arbete med utskärningen
av timret till stora vägar, den övriga skogen, som stod
längt från näron väg sålde de på rot till näron trä-
varuhandlare för total överkörning av ett visst område.

På senare tid efter 1940-talet, så har all gallning,
som bönderna själva utfört skett efter rikttaljer,
som i det väsentligaste överensstämmer med skogs-
sakskunnigas uttämplingar.

Överkörningen för det ordliga husbehovet har
ändrats betydligt i denna bygd som jag berättade
minnas. Slutet på 1800-talet, efter de stora skogs-
överkörningarna av gammal skog på 1840-talet, sågik
omkring hälften av överkörningarna till husbehov,
medan återstet nu inte åtgår mer än omkring en tiendedel.

Omkring sabelskiftet användes mycket skog till stängsel, medan däremot i nuvarande tid så gott som ingen alls användes för detta ändamål!

Gjennom insättande av bättre och bränslesparande eldstäder, och genom ombonandet av bostadshusen, så åtgår det endast en liten kvantitet till bränsle nu emot vad det gjordes i slutet på 1800-talet.

I denna bygd började inte massaved att av-
vaskas förrän på 1950-talet. Verksamheten till
massaved sker endast under de år, då sådan
skog utväsas som ej är så lämplig till sågtimmer,
vilket kan förekomma med olika lång tidsrymd.

I senare tid ha avverkningar av massaved
förekommit betydligt oftare än vid den tidpunk-
ten, då dessa började i denna bygd, vilket beror dels
på, att priset varit högre jämfört med sågtimmer,
än det var förr, och dels har det berott på att skogs-
ägarna under senare tider ha velat utgälla sänse

I början på 1900-talet begynte huggarebruket att bli bättre, det som sågades i handeln, som varo mycket bättre än de förra, bägarna till bägsågen voro av järn och med dessa kunde man sträcka sågklimmen i bågen, så den blev riktigt hårt spänd, varför det gick mycket lättare att såga. De stora "tvärbågen", som då kommo i handeln voro mycket tunnare och lättare och det gick mycket fortare att såga med dessa än med de gamla sågarna.

Nya fabriksgjorda spior kommo också i handeln av olika storlekar och typer, men kunde köpa dem som passade för kvistning och de som passade till att klyva brännved med. Emellertid bönder lät upphugga huggarestimmer i skogen, vilket högses mycket fört med en stor vanlig grå "filtra", vilken tog det grövsta av det, som skulle huggas bort, därefter släthög man timret med en stor bita "täljisa", denna bita var alltid kommasmid av någon smed i 16. orten. Det hugga mycket timmer i skogen upphörde på 1920-talet.

Vid massavedshuggerierna använde man ett särskilt redskap för skapning "barkspade" och försiggår skapning en ibland i skogen efterhand som man huggar upp veden men den mesta massaveden utköps skaldad till vägen och skaldas där. Omkring 1920-talet begynte en del skogs- huggare att inköpa en ny typ sägar för retsugning och skapning av träder ("fogevass"), vilka vara avsedda att användas av en annan huggare, de varo utan bäge och hade ett handtag i ena änden och varo bra att sägna med men längre från honom denna var bruk, när de nya motorsågarna blevo allmänna på 1940-talet.

Orkättslivet i skogen var friskt och skönt när det inte regnade, men betaldningen var mycket dålig i slutet på 1800-talet, det var i regel akordskuggning, men kunde på den tiden inte tjäna mer än 1 krona och 50 öre om dagen och ändå fick man arbeta mycket hårt.

Nuvara har betaldningen gått upp, så en skicklig skogs- arbetare tjänar minst lika mycket som en industriarbetare.

Vid regnet väder pingo skogarbetarna fara illa, men de voro ändå mycket glada och nöjda och kunde konsten att reda sig i alla väder. Vid middagstiden när de skulle äta av sin medhavda matväck, brukade de i regel göra upp en stor eld och sutta vid denna medan de äto och tittade på småfågla som plägo runt och efteråt plockade upp de smulor som fallit på marken under måltiden. Var det mycket snö, så voro småfågla inte alls rädda, om man hade brödsnurr i handen och sträckt ut den, så sutto sig fåglarna i handen och äto av det man hade i handen.

Skogsbets.

Något skogsbete förekommer inte nu i denna bygd. Skogsbetet började överges på 1920-talet, och på 1940-talet var det allmänt övergivet i denna bygd.

Skogsbetet ^{övergavs} för två olika orsaker: den ena orsaken var den, att man hade hört av skogsspekulanter och läst i Lantbrukstidningar att ungskogar pantsattes som kreatur

betade i skogen, och när man då såg att ungdomen verkligen väste bättre hos de bönder, vilka först hade uppkört med skogsbetet, så började allt flösa att göra sammalides. En andra orsak var den, att skogsbetet förrämrades i mycket hög grad i början på 1900-talet och blev återhand allt sämre, vilket var orsakat av dels skapdikningar som gjorde att buskar väste upp och fäkrände gräset. Den andra orsaken var den, att man ej längre kalkhögg några områden där risst och grönarna eldades upp, vilket hade varit gynnsamt för gräsväxten, och utgjort de bästa betesmarker, som kunnat önskas.

Organisationer.

Omkring 1920-talet började skogsvårdsstyrelsen att anordna möten i dessa byar med föredrag av skogs-sakkunniga, och omkring år 1940, så börjades det med skogs-dagar ute i någon lämplig skog, där en skogs-sakkunnig demonstrerade gällande m. m. Initiativet till detta togs av skogsvårdsstyrelsen.

Länsskogsrätternas kontroll över skogarna började märkas i denna bygd omkring år 1920, då började man få se gamla kalmarcker, som varit upplåtade, och utskedad buskskog, och uthugplån av undertryckta förkrypta träd, vilka aldrig hade blivit riktigt vaxna. Och vid den tidpunkten upphörde all total övervakning på några områden, utan man begynte att gallra bort den dåliga skogen, samt även gallra i tät bestånd, vilket inte hade förekommit förut, detta var säkerligen en följd av länsskogsrätternas upplysningar och kontroll.

Att skogsvårdstillsynen oöfvant träns har förekommit vid några tillfällen i denna bygd, och då alltid i form av övervakningsförebud.

Det har gällt sådana skogshuggningar, där all gammal skog varit nedhuggen, och nya skogar varit så hårt gallrad, så det hade gjort skada på beståndet att ytterligare företå övervakning under en viss tid.

Det har även förekommit hos skogsägare, som haft mycket gammal skog, att skogsvärdestypens skogsaktare uppmanat ägarna, att önska mera av denna, än skogsägarna själva önskade, men något riktigt värde utövade inte skogsvärdestypen i den riktningen.

Det var omkring mitten av 1920-talet, som skogsägarna i denna trakt började att ansluta sig till Skånes Skogsägarförening, den förste var en skogsbonde i Gubbåarp vid namn Sten Jonsson, denne jordbrukares jämte en representant för skogsägarföreningen från Kristianstads trakten åkte omkring i socknen och sådde skogsägarna till att bli medlemmar i föreningen och det var säkerligen minst 95 procent av dessa, som antecknade sig till att bli medlemmar.

21. Att skogsägarföreningen lämnat någon hjälp till skogsodlingar eller till stömplingar har inte föro-

Kommit i denna trakt, men däremot har skogsvärd-
styrelsen i form av statbidrag lämnat bidrag till
skogsodling, stämpling, skogsdikning och anlägg-
ning av skogsvägar.

22.